

Bài 9. XÁC ĐỊNH PHƯƠNG HƯỚNG NGOÀI THỰC TẾ

I MỤC ĐÍCH, YÊU CẦU

Sau bài học này, giúp HS:

1. Về kiến thức

Có hiểu biết về la bàn và phương hướng ngoài thực tế.

2. Về kĩ năng, năng lực

– Biết cách xác định phương hướng dựa vào la bàn hoặc quan sát các hiện tượng tự nhiên.

– Biết quan sát và sử dụng các hiện tượng thiên nhiên phục vụ cho cuộc sống hằng ngày.

3. Về phẩm chất

Gần gũi, gần bó hơn với thiên nhiên xung quanh.

II CHUẨN BỊ

– La bàn

– Điện thoại thông minh có la bàn

– Tranh ảnh, video về tìm phương hướng trong thực tế

III GỢI Ý CÁCH THỨC TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC CHỦ YẾU

1. Mở đầu

GV có thể lựa chọn cách mở đầu bài học theo SGK, hoặc các cách khác phù hợp nhưng cần phải định hướng các nội dung chủ yếu mà bài học sẽ đề cập.

2. Hình thành kiến thức mới

Mục 1. Xác định phương hướng bằng la bàn

– GV giới thiệu la bàn cầm tay và la bàn trong điện thoại thông minh cho HS, chú ý đến kim la bàn chỉ hướng bắc (B) có màu nổi bật và các hướng (độ) khác (N, T, Đ) trên la bàn. Sau khi đã nắm được cấu tạo của la bàn, GV hướng dẫn HS cách sử dụng:

+ Đặt la bàn thẳng bằng trên mặt phẳng, tránh xa các vật bằng kim loại.

+ Chỉnh vị trí để kim la bàn chỉ hướng bắc trùng với với góc 0° . Khi đó ta đã xác định được hướng bắc – nam trong thực tế, từ hướng bắc – nam này, ta sẽ xác định được các hướng còn lại.

– GV làm ví dụ mẫu về tìm hướng của một đối tượng cụ thể (cửa lớp học, bảng, góc lớp,...). Sau đó, GV yêu cầu các HS làm việc theo nhóm nhỏ sử dụng la bàn và yêu cầu HS tìm phương hướng của một đối tượng cụ thể bằng la bàn như xác định hướng cửa lớp, hướng cổng trường giống yêu cầu trong SGK.

Mục 2. Xác định phương hướng dựa vào quan sát hiện tượng tự nhiên

– Để dạy – học phần xác định phương hướng dựa vào Mặt Trời: GV yêu cầu HS dựa vào kiến thức của bài học trước và kinh nghiệm thực tế của bản thân để trả lời câu hỏi: Mặt Trời mọc và lặn ở hướng nào? HS sẽ trả lời được là Mặt Trời mọc ở hướng đông và lặn ở hướng tây. Từ đó, GV cùng trao đổi với HS hoặc cho HS quan sát hình minh họa trong SGK để đặt câu hỏi khi biết được hướng Mặt Trời mọc và lặn thì chúng ta có thể biết được các hướng

khác hay không? HS suy nghĩ, quan sát hình minh họa và trả lời. Sau đó, GV hướng dẫn HS thực hiện nhiệm vụ để các em nắm vững lí thuyết và vận dụng vào thực tế. Cụ thể:

+ Mô tả cách xác định phương hướng qua việc quan sát Mặt Trời mọc: khi Mặt Trời mọc, chúng ta đứng quay mặt về phía Mặt Trời nghĩa là nhìn về hướng đông, đối diện hướng đông (phía sau) là hướng tây, tay trái sẽ chỉ hướng bắc, tay phải sẽ chỉ hướng nam.

Lưu ý: Nếu vào buổi chiều, khi Mặt Trời lặn, chúng ta cũng có thể xác định được phương hướng tương tự như khi Mặt Trời mọc: hướng về phía Mặt Trời là hướng tây, đối diện là hướng đông, tay phải chỉ hướng bắc, tay trái chỉ hướng nam.

- GV mở rộng phần "Em có biết": xác định phương hướng dựa vào các chòm sao. GV cho HS biết về đặc điểm của sao Bắc Cực, đó là sao chỉ nhìn thấy ở bán cầu Bắc, lệch nửa độ so với trục Trái Đất, nên khi Trái Đất quay theo chu kì ngày đêm, sao Bắc Cực hầu như đứng yên ngay trên cực Bắc. Vì vậy, khi xác định được sao Bắc Cực, ta sẽ biết được hướng bắc, từ đó xác định được các hướng còn lại. GV lưu ý HS việc xác định sao Bắc Cực không đơn giản mà phải dựa vào các chòm sao khác như chòm Đại Hùng (vào mùa hè) hay chòm Thiên Hậu (vào mùa đông). Để xác định được các chòm sao này, GV cho HS quan sát video về cách xác định sao Bắc Cực hoặc phân tích hình minh họa trong SGK. Sau khi đã xác định được sao Bắc Cực trên bầu trời ban đêm, ta chiếu một đường thẳng tưởng tượng từ sao Bắc Cực xuống tới mặt đất, khi đó ta đang nhìn về hướng chính bắc, xác định được hướng bắc sẽ xác định được các hướng khác.

Lưu ý: GV có thể yêu cầu HS về nhà quan sát và tìm sao Bắc Cực vào ban đêm dựa vào chòm sao Đại Hùng (nếu là mùa hè) và chòm sao Thiên Hậu (nếu là mùa đông) rồi xác định phương hướng. Đồng thời giới thiệu thêm một số cách xác định phương hướng trong thực tế thông qua phần "Em có biết".

3. Luyện tập và vận dụng

Câu 1. Một số cách xác định phương hướng ngoài thực tế: sử dụng la bàn, dựa vào hướng Mặt Trời mọc và lặn, dựa vào sao Bắc Cực, hướng di chuyển của đàn chim di cư, hướng quay của hoa hướng dương khi nở,...

Câu 2. Quan sát Mặt Trời vào buổi sáng hoặc buổi chiều, xác định khi đi từ nhà đến trường, trước tiên phải đi về hướng nào. HS nhớ lại việc xác định phương hướng dựa vào Mặt Trời để trả lời.

IV TÀI LIỆU THAM KHẢO

Dùng thiết bị có định vị GPS (điện thoại thông minh, đồng hồ thông minh,...) là một trong những cách dễ dàng và chính xác nhất để xác định hướng hoặc tìm đường, vì thiết bị này dùng vệ tinh để định vị. Thiết bị GPS có thể cho biết bạn đang ở đâu, chỉ đường đến một vị trí cụ thể và theo dõi đường (hướng) di chuyển của bạn.